

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmvla Casvum Conscientiae De Sacramentis

Gretser, Jacob

Ingolstadii, 1611

Admodvm Reverendo In Christo Patri Ac Domino, Dn. Ioanni, Monasterii
Rorensis Ex Odrine Canoniorum Regularium S. Augustini Præposito
dignissimo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40295

ADMODVM
REVERENDO IN
CHRISTO PATRI AC DOMINO,
DN. IOANNI, MONASTERII RO-
RENSIS EX ORDINE CANONI-
corum Regularium S. Augustini
Præposito dignissimo.

Vulgavit ante aliquot annos,
Admodum Reuerende Præsul,
Ægidius Hunnius, Lutheranus
præco. librum, quem Calvinum
Iudaizantem indigitavit. cuius operis argu-
mentum & finis est, ostendere, Calvinum illu-
strissima scriptura sacra loca & testimonia de
sacro sancta Trinitate, diuinitate Christi &
Spiritus sancti, cum primis autem vaticinia
Prophetarum de aduentu Messie, Natiui-
tate eius, Passione, Resurrectione, Ascensione
in cælos, & Sessione ad dexteram Dei, detestan-
A 2 dum

dum in modum corrupisse, atque adeo non quidem omnino Iudæum, sed Iudaico spiritu insigniter afflatum, adspiratum, & inspiratum fuisse. Quem Hunnij laborem, absit ut reprehendam. Non inanem operam cepit, cum Iudaizantem Caluini animum & stylum, in lucem extraxit, omnibusque ad commune spectaculum, imò & ad cautelam, proposuit.

Illud tantum doleo, Hunnium nobis non dedisse sua securi & ascia ad eundem habitum effectum & exasciatum Lutherum Iudaizantem; Quis enim hunc Hermam scitius & ingeniosius edolare potuisset, quàm Lutheranus Predicans Lutheri in suggestu & spiritu Witembergæ successor? Nec defuisset materia; nec applausus & approbatio lectorum: Et planè par erat, ut trabem Iudaicam, quam Hunnius in oculis Caluini viderat, in Lutheri oculis non dissimularet; sed uniuersim omnes sue salutis amantes, tam à Iudaizante Caluino, quàm à Iudaizante Luthero cohortationibus suis absterreret.

An non enim Iudaicum factum est, exturbare

bare ex *Litanis*, hoc est, ex publicis & commu- Vide Tom. 2.
Defens. Bel-
larm. in praf-
tione defen-
sione.
 nibus *Ecclesie* precibus, tritissimam illam &
 omnibus *Orthodoxis Christianis* usitatissimam
 precationem? **SANCTA TRINITAS
 VNVS DEVS: MISERERE NO-
 BIS.** At *Lutherus* exturbauit: Cur? Quia
Iudaizabat: nam si *Iudeo truncandarum Li-
 tianiarum* prouincia demandaretur, haud, ni-
 si fallor, ressecandi & amputandi exordium a-
 liunde, quam ab hac ipsa sacrosancta Trinita-
 tis inuocatione, sumeret. Utinam verò hac in-
 resolus *Lutherus* *Iudaizasset*; & genium, seu
 potius *Alastorem suum Iudaicum*, ad posteros
 per traducem non transmisset? Quis enim
Pradicantium, si *Lutheranas Litanias* vel
 cantillet vel recitet, ausit dicere? **SANCTA
 TRINITAS VNVS DEVS MI-
 SERERE NOBIS.** At qua de caussa
 non ausit, nisi quia spiritus, quo vegetatur, id
 non sinit; Et quia hoc acroama in *Lutherano*
 cœtu auditum tam est gratum *Lutheranis au-
 ditoribus*, quam gratum esset, si in aliqua *Syna-
 goga Iudaica* coram verpis decantaretur. Et
 quamuis *Calvinus* hoc ipso itidem *Iudaico fer-
 A 3 mento*

mento infectus fuerit, & precationem illam
tanquam planè barbaram, Iudaicè reiecerit,
Hunnius tamen hanc barbaram, hoc est, Iu-
daicam censuram Caluino non obiecit; forsàn,
quia metuit, ne quis è vestigio prosiliens occin-
ret: Vitium Iudaicum, quod de Caluino præ-
dicat, in tuo Luthero, & in te ipso eximie
heret.

An non Iudaizat; qui Latinam vocem
Trinitas, & Germanicam Dreyfaltigkeit, sa-
pius mordet & arrodit; & utranque subla-
tam cupit? Vnde hoc Luthero desiderium? Cur
dentes in receptissimas voces exserit? Quæ accu-
satio vocabulorum, inquit Tertullian. in A-
pologético, nisi si aut barbarum sonat aliqua
vox nominis, aut infaustum, aut maledi-
cum, aut impudicum? Cum ergo Lutherus
vocabula illa accuset, oportet, ut ex dictis ali-
quid auribus eius insonent, nec tamen tale quid
insonarent, nisi aures Iudaizarent. Quod si cum
Caluino horret Lutherus dicere: SANCTA
TRINITAS; cum Græcis dicat: Sancta
Trias: At forte Iudaizantibus tam placet
Trias, quàm Trinitas.

An

Annon Iudaiſat, qui laudatiſſimam & Vide Defens. Bellarm. loc. cit. celebratiſſimam vocem ἱεροσολῶν appellat profanam, nouam, non ſacram; quique pectoris ſui in eam odium apertè profitetur? Si aliud iudicium ſuper ἱεροσολῶν dictione à Iudæo vel exſpectares vel expeteres, planè fruſtra eſſes. Idem prorsus iudicaret, quod Lutherus. Et cur idem, niſi quia idem eſt utriuſque ſpiritus?

Annon Iudaiſat, qui inter nomina Chriſto Redemptori noſtro Iſaiæ IX. data, illud E.I., quod Deum designat, in aliud transformat; Et in nugaciſſimo quidem ſuo Commentario, virtutem; in Bibliorū autem verſione, nomen Krafft nobis repræſentat? Cur ò Heresiarcha, paruulo, qui natus eſt nobis, & filio, qui datus nobis, nomen Dei inuides? Cur Deū appellare refugis? Satis apertè, quis in pectore tuo habitat, patefacis. Si Iudæus quiſpiam in caput illud ſummi Vatis commentetur, an non ex tua, tanquam fratris, ſchola, paratum habet illuſtriſſimi huius loci vel eludendi vel declinandi effugiū? Nolo vel haberi vel videri aduocatus Caluini. Sit amē hunc Iſaiæ locū, more Lutheri tractaſſet, quas ampullas, quæ ſesquipeda-
lia,

lis, imò tripedalia verba. Hunnius non eru-
ctasset? Quas Tartareas flammās, quae fulmi-
na, quae fulgura, non euomisset?

Annon Iudaizat, qui ex Bibliis suis extru-
sit locum illum Sacratissima Trinitatis clarif-
simum, ut ita loquar, assertorem? 1. Ioann. 5.
Tres sunt, qui testimonium dant in caelo,
Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres
vnum sunt. Horrificè inuehitur Hunnius in
Caluinum, quòd hunc locum non ad unitatem
essentiae, sed ad voluntatis consensum retulerit.
Non excuso Caluinum, sed accuso Lutherum
& Hunnium; illū, quòd aliquādo hunc locum
in suis Bibliis Iudaicè prorsus obliterarit; hūc,
quòd Iudaicum magistri sui facinus silentio
velare voluerit, impetu in Caluinum facto; qui
etsi locum Ioannis praua interpretatione cor-
rupit; non tamen in spongiam incumbere iussit,
ut fecit Lutherus. Quis autem is dicitur, qui
illene, qui talia pro Trinitatis mysterio adstru-
endo testimonia integra relinquit, licet peruer-
sa explicatione aliorum trahat; an ille, qui ea
penitus ex lectorum oculis remouet, & ut assu-
menta quaedam, procul à sacro textu ablegat?
An

Annon Iudaiſat ille, ex cuius doctrina & institutione prodierunt, qui clamoriffimis vocibus vociferabantur, omnes leges humanas penitus exterminari, & Mosaicam Legem in forum ac curias reuocari, & ex ea sola ius dici debere? Quae fanatica deliratio vsq; adeo inualuerat, ut utriusq; Iuris Doctorib. & omnib. Aduocatis praesentissimū perpetua egestatis periculum immineret, nisi quā primum relictis Pandectis, Codice & Nouellis Iustiniani, ad Mosaica iura discenda sese accingerent.

Vide Luther. Academicum cap. 12.

An non Iudaiſat, qui cum alibi, tum in Epistola ad suum in apostasia sodalem Langum hac scribere non erubuit. Mea sententia est, liberum esse iudicialia, sicut & ceremonialia Mofi seruare, sicut & Philippus in suis locis sentit. Poterit igitur, cui lubet, Mosaicam politiam instituere; poterit circumcidi; poterit Iudaica festa celebrare, & Sabbatum loco Dominica, vel una cum Dominica celebrare. uno verbo poterit cum Iudaeis Iudaeus fieri; quia haec omnia sunt libera; etiam ex Iudaico Iudaiſantis Philippi sensu, cuius Iudaismo suum Iudaismū Lutherus suffulcit.

Tom. 2. Lat. Epist. fol. 74. b.

B

An

Vide Luth. A-
cad. cap. 7.

An non Iudaizat; qui Polygamiam, hoc est, coniugium plurium simul uxorum statuit, & aequè liberam affirmat, atque olim apud Hebraeos erat? quia, ut antea vidimus, omnia caeremonialia & iudicialia Mosis, libera sunt; ergo & Polygamia libera est; quia & illa aliquid de Mosaica politia est: quamuis, quod Lutherus ad Langum generatim de libertate Mosaicorum institutorum effudit, id de Polygamia in cap. 16. Genes. Tom. 4. Ien. Germ. & in Disputatione de Digamia Episcoporum Tom. 1. Lat. VViteb. disertè & speciatim asserat; ubi hæc Iudaica & Mahometana verba inuenies. Prohibitum non est; ut vir habeat plures uxores, quàm vnã. Et; Nota sunt iura Mosaica de fratris defuncti uxore, & de filia corrupta inuito patre, quæ cogunt plurium esse uxorum virum; Quæ non magis sunt abrogata, quàm reliqua omnia, id est, libera, nec prohibita, nec præcepta: nisi permissam illam pluralitatem (uxorum) prohiberi dixeris, quæ ex repudio venit. Hæc & alia huius generis de Polygamia Iudaizans Lutherus: quem Iudaicus

daicus Spiritus eò perduxit, ut Lutherano
 cuidam principi duas simul uxores libenter &
 clementer concederet, hac tamen cautione, ut
 prior duntaxat hæredes & successores in
 principatu gigneret, posterioris verò liberi à
 successione in prouinciis excluderentur; ut con-
 stat ex libro Lutheri contra Henricum Ducem
 Brunsvuicensem Tom. 7. Ien. Germ.

Deniq; annon Iudaiizat Lutherus, quando
 Tom. 2. Epistolarũ Latinarũ de pœna furib. in-
 fligenda à suo Spalatino rogatus, ita rescripsit. Fol. 204.
 Pœnam furibus nemo statuit equius, quàm
 is, qui creauit omnia, DEVS, qui populo
 suo inter cæteras leges ciuiles, hanc sanxit
 quoque, Exodi 22. Ut duplum, quadru-
 plum, quintuplum redderetur à fure pro
 qualitate furti; moreretur autem, si homi-
 nem esset furatus; quod si non haberet, ipse
 venderetur. Quam legem & Salomon in
 Prouerbiis probat, vbi dicit, furem posse
 substantiã vendita sese redimere, adulte-
 rum verò animam perdere. Utinam hæc
 lex reciperetur. Est certè quòd fures Iudai-

B 2 zanti

zanti *Luthero* pro beneuolentia & pro tam insigni patrocinio ingentes gratias agant; cui si obtemperatum fuisset, iam laquei & furca securi, res alienas inuadere ac diripere possent.

Sed mitto nunc *Lutherum*: neque hac attigissem, nisi opera pretium fore duxissem; si ostenderem cuiuis in *Lutheri* chartis versato tam procliuē esse *Lutherum* Iudaizantem procudere; quam promptum fuit *Hunnio* *Caluinum* Iudaizantem in scenam producere. Et erit forsā, qui operis à me nunc tenuiter adumbrati lineas perficiat. Quod in presenti agitur, istud est. Collegi ex *Luthero*, *Caluino* & *Beza* præcipuè *Summulam* *Casuum* conscientiaē de *Sacramentis*: eam, cum sine clari viri præfixo nomine in publicum exire nollem, circumspicienti, occurrit R. P. T. Admodum Reuerende Domine Præposite. Occursum pro auspiciato habui, eoque magis, quòd iam pridem aliquid mearum lucubrationum Rhoram mittere decreueram. Decretum nunc exsequor. Causas memorare quid attinet? Plurimæ suppetunt siue Societatem nostram, siue
me

me, siue R. P. V. spectem. *Supra vigesimum annum moderatur nunc R. P. V. Rhorensis cœnobij habenas. Ex quo tempore, qua benevolentia & humanitatis argumenta in homines ex Ordine nostro non edidit? Quæ charitatis officia, ubicunque occasio oblata est, intermisit? Iure parum memoris animi dica nobis scriberetur, non modò tunc si hæc in obliuionem venire sineremus; sed & tunc, si subinde grata voce non predicaremus.*

Hoc eodem annorũ interuallo, ita presuit, ut Monasterium incolis, pietate, religiosa disciplina, literis ac eruditione, libris, schola, nouisque ædificiis, templum autem sacra supellectile, nouis altaribus, Musicorum instrumentorum nouo apparatu, totã rituum ceremonia ad Romanam formam conformata, auxerit & exornarit, & quidem adeo ut iam longè alia, quam olim, rerum facies appareat; Mitto dicere, ex R. P. V. cœtu colonias petitas, missas & deductas nominatim ad S. Zenonem, & ad S. Magnum Ratisbonam. Deum precor, ut quod

B 3

R.P.V.

R. P. V. agit, multos adhuc annos agat, id-
que ope & intercessione sacratissima Virginis
illius, in cuius honorem hoc diuino cultui
dedicatum domicilium à primis conditoribus

Magno, Irmogarda, & Alberto ex-
structum fuit. Ingolstadij XII. Ia-
nuarij, Anno Redemptoris
M. D. C. XI.

R. P. V. Seruus in Christo

JACOBUS GRETSERVS,

LECTO.